(maalid, kipskoopiad) ja Ülikooli kunstiajaloo-instituudile (graafika). — Tartu erakogudest võiks nimetada Jul. Gens'i kogu (elevandiluu, juudi kunst, kunstikirjandus), dr. Wilbergi kogu (gravüürid, vana Tartu), antikv. C. Martinsoni kogu (Biedermeier) j. t. Uuemast eesti kunstist on suurem kogu k./ü. „Pallasel". Rohkesti on neid ka eraomandusena siinses haritlaskonnas.

Muusika alalgi on Tartul vanad traditsioonid. Juba XVII saj. lõpul asub siin alaline palgaline 14-meheline linnaorkester (Stadtpfeifer), XIX saj. alul leidub siin elukutselistest koosnevaid erakapellisidki. Siin gastroleeris tihti ka välismaa kunstnikke läbisõidul Peterburi. Üldiselt aga püsis muusikaelu kuni XX saj. alguseni asjaarmastajate õlgadel. Esimesed laulu- ja muusikakoorid teotsesid kirikumuusika alal, umb. a. 1800 alates, neile seltsisid hiljemini ilmalikku muusikat harrastavad ühingud ülikooli-ringkondades. 1851. a. asut. saksa „Laulu-selts" ja 1865. a. „Vanemuine", mis avaldasid laiemat tegevust. 1891. a. registreeriti Tartu Kammermuusika Selts. See ajajärk on seotud J. V. Jannseni, dr. K. A. Hermanni j. t. nimedega. Hermann andis Tartus välja aa. 1885—97 ka esimest eesti muusikalehte „Laulu ja mängu lehe" nime all. — Kunstilise külje tõusu märgib Miina Hermanni laulukoori asutamine a. 1894, eriti aga A. Läte, R. Tobiase ja R. Grivingi tegevus aa. 1900—1909, kus võidi asuda juba sümfoonia-kontsertide, oratooriumide jne. korraldamisele. Pöördepunktiks sai „Vanemuise" elukutselise sümfoonia-orkestri ellukutsumine a. 1908, mis tähistab spetsialismi-ajajärgu algamist eesti instrumentaal-muusikas. Orkester, mille juhiks kauemat aega oli J. Aavik, on aasta-aastalt edenenud nii suuruse (20—50 liiget) kui võimete poolest, esitades rea helitöid nii klassilise kui modernmuusika alalt. Eriliseks tõusuajaks oli hooaeg 1920/21, mil orkester töötas ka talvel. Järgmisil aastail on olnud teatav tagasiminek, eriti rahaliste raskuste tõttu. 1925. a. alates on suvemuusika korraldamine konservatooriumi orkestri käes. — Koorilaulu tasapinna tõstmiseks on teeneid „Vanemuise muusikaosakonnal", asut. a. 1911. Osakonna laulukoor, mis umb. 100-liikmeline, J. Aaviku, J. Simmi j. t. juhatusel, on aastate jooksul andnud rea kontserte, esinenud sümfooniatega, oratooriumidega jne. — Üldse töötab praegu Tartus umb. 20 muusika- ja lauluseltsi mõne tuhande liikmega. Neist olgu siin nimetatud E. Helikunsti Selts, Miina Hermanni lauluselts, Tartu Meestelauluselts, T. Kammermuusika Selts, Üliõpilaskonna sega- ja meestekoor jne. Rida laulu- ja muusikakoore teotseb mitmesuguste ühingute, koolide, koguduste jne. juures. Nõudlikumate kunstiettekannete jaoks pakub väärtuslikku inimmaterjali Tartu Konservatoorium.

Suuremaist muusikalisist üritusist Tartus võiks mainida siin Muusikapäeva 1909. a., millest osa võttis ligi 3000 lauljat ja Tartu maakonna laulupidu 1926 a. u. 7000 tegelasega ja 25—30 000 kuulajaga.

Muusikakoole tekkis 1919. a. Tartus tervelt 2, nimelt E. Helikunsti Seltsi ja A. Nieländeri omad. 1922. a. ühinesid mõlemad koolid Tartu Kõrgemaks Muusikakooliks, mis 2. IV. 1925 muudeti haridusministri loal Tartu Konservatooriumiks. Õpetuseandjaiks oli peale direktorite J. Aaviku ja A. Nieländeri rida teisi nimekaid jõude. Õpilasi oli 1924 I sem. 309, neist 115 mees- ja 194 naisõpilast. Õpetajaid samal ajal 32. Õpetus jaguneb õpetajate järele eriklassidesse. Õpilasi võetakse vastu 12 a. vanusest alates, nii et ligi pooled õpilasist on ühtlasi keskkooliõpilasi. 1923. a. alates töötavad Konservat. juures keskkoolide laulu- ja muusikaõpetajate ettevalmistamise kursused. Peale aiakont-

Tartu, lk. 672